

Federik Grisogono Bartolačić (1472. – 1538.)

Federik Grisogono je poznati hrvatski humanist koji je osnovno znanje stekao u Zadru, a od 1498. studira pravo i matematiku u Padovi. Bio je na ratištu u Lombardiji. Ne prestaje se baviti matematikom, ali se zanimalo i za medicinu. Godine 1507. promoviran je u doktora filozofije i medicine. Za vrijeme studija održao je na padovanskom sveučilištu nekoliko govora o filozofiji i etici, a nakon promocije postao je profesorom astrologije i matematike. U knjizi

Speculum astronomicum (Astronomsko zrcalo), 1507. objavio je svoja predavanja o značenju pojedinih znanosti, Aristotelovu učenju o uzročnosti i napose o filozofsko-matematičkom značenju prve knjige Euklidovih principa geometrije (s kritikom definicija točke i usporednica). Knjiga sadrži poglavje o cijelovitosti glazbe *De musica integritate*, što je najstariji objavljeni tekst hrvatskog autora o teoriji glazbe i glazbenoj etici. Budući da je sveučilište zbog ratnih prilika zatvoreno, 1509. se vraća u Zadar, gdje je radio kao praktični liječnik, astrolog i član gradske uprave. Godine 1528. izdana je u Veneciji knjiga u kojoj su skupljeni Grisogonovi traktati o medicinskoj astrologiji i liječenju groznice. Piše u okviru Aristotelove filozofije i Ptolemejeve kozmografije, ali ističe da su ga najviše inspirirali Pitagora i Platon. Doista pridaje posebnu važnost značenju brojeva i mjerenu da se već nalazi na povijesnom putu prema Galilejevu kvantitativnom i mehaničkom tumačenju stvarnosti. Kao liječnik bio je potpuno pod utjecajem astroloških spekulacija. U svojim djelima donosi podatke o sušici i epidemijskim bolestima i njihovu liječenju u Dalmaciji. S gledišta povijesti znanosti osobito su vrijedni njegovi tabelarni podaci o nekim zvijezdama i originalna teorija o uzrocima plime i oseke. Smatra da je povišenje razine mora rezultat zajedničkog utjecaja Sunca i Mjeseca. To mu je omogućilo izradu prikladnog matematičkog modela. Grad Rimini ga je 1537. konzultirao prilikom izgradnje nove luke.

Federik Grisogono je tipičan renesansni čovjek: u njegovim razmišljanjima i djelovanjima na zamršen se način isprepliću skolastička učenost i smione izvorne ideje, grubo praznovjerje i novi rezultati egzaktnih i prirodnih znanosti, poganska magija i kršćanska religija, politički idealni i osobni ekonomski i socijalni interesi.

U Zadru Hrvatsko geografsko društvo Zadar dodjeljuje nagradu "Federik Grisogono" najzaslužnijim geografima.

Željko Hanjš